Lietas Nr. A420646511
Lietas arhīva Nr. AA43-0185-14/13

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Rīgā 2014.gada 28.aprīlī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja S.Kanenberga,

tiesneses A.Kovaļevska un U.Mihailova

piedaloties pieteicējai /pers. A/ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Finanšu ministrijas pārstāvei Līgai Vucēnai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Finanšu ministrijas disciplinārlietas izmeklēšanas komisijas 2011.gada 14.oktobra lēmuma Nr.12-34/103 atcelšanu daļā, sakarā ar Finanšu ministrijas apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 19.aprīļa spriedumu.

## Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk - VID) ģenerāldirektores 2010.gada 15.novembra lēmumu Nr.16870-p „Par disciplinārlietas ierosināšanu pret /pers. A/", citastarp, ierosināta disciplinārlieta pret VID Nodokļu kontroles pārvaldes Zemgales nodokļu administrēšanas daļas /nodaļa/(turpmāk arī – KAC) vadītāju /pers. A/, un izveidota disciplinārlietas izmeklēšanas komisija.

[2] 2011.gada 8.martā sastādīts Atzinums disciplinārlietā (turpmāk arī – Atzinums), un ar VID ģenerāldirektores 2011.gada 15.marta lēmumu Nr.2139-p „Par disciplinārsoda piemērošanu /pers. A/" (turpmāk – Sākotnējais lēmums) nolemts /pers. A/ par Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likuma (turpmāk - Disciplināratbildības likums) 36.panta otrajā daļā paredzēto divu disciplinārpārkāpumu izdarīšanu aiz rupjas neuzmanības piemērot disciplinārsodu – mēnešalgas samazināšana uz sešiem mēnešiem, ieturot 15 procentus no mēnešalgas.

Nepiekrītot minētajam lēmumam, /pers. A/ to apstrīdēja.

[3] 2011.gada 4.aprīlī finanšu ministrs izdevis rīkojumu Nr.146 „Par disciplinārlietas izmeklēšanas komisiju", un ar Finanšu ministrijas Disciplinārlietas izmeklēšanas komisijas (turpmāk arī – Komisija) 2011.gada 14.oktobra lēmumu Nr.12 – 34/103 „Par /pers. A/ piemēroto disciplinārsodu" (turpmāk – Lēmums) nolemts: 1) atcelt Sākotnējo lēmumu daļā par 1.2.apakšpunktā piemēroto disciplinārsodu; 2) atstāt negrozītu Sākotnējo lēmumu daļā par 1.1.apakšpunktā piemēroto disciplinārsodu un atstāt negrozītu ar 1.1.apakšpunktu piemēroto disciplinārsodu – mēnešalgas samazināšana uz sešiem mēnešiem, ieturot 15 procentus no mēnešalgas.

[4] Administratīvajā rajona tiesā 2011.gada 10.novembrī saņemts /pers. A/ (turpmāk – pieteicēja) pieteikums par Lēmuma atcelšanu daļā.

Pieteikumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] Pieteicēja ir pildījusi Valsts civildienesta likuma 15.panta pirmās daļas 1. un 3.punktā noteiktos pienākumus, jo atguvusi /nodaļa/ KAC bijušās darbinieces /pers. B/ nelikumīgo darbību izdarīšanas rezultātā izkrāpto naudu Ls 31 859,30 apmērā. Pieteicēja nav atguvusi naudu Ls 1565,95 apmērā, jo par šīs summas izkrāpšanu uzzinājusi pēc /pers. B/ atbrīvošanas no amata. Par minēto informējusi augstākstāvošu priekšnieku un VID Finanšu policijas pārvaldes direktoru. Ar savu operatīvo rīcību novērsusi kaitējumu

valsts budžetam, VID un konkrētiem nodokļu maksātājiem. Komisija nav novērtējusi to, cik būtiski valstij, VID un nodokļu maksātājiem ir pieteicējas paveiktais.

[4.2] Pieteicēja ir pildījusi amata apraksta 5.7. un 5.14.punktu. Ja būtu bezkontrole, tad netiktu atklātas /pers. B/ krāpnieciskās darbības. Pieteicējas vietniece /pers. C/, pārbaudot pavisam citu informāciju, atklāja šo pārkāpumu, un pieteicēja, uzņemoties atbildību, novērsa tā sekas. Komisija pēc pieteicējas viena padotā ierēdņa izdarītā pārkāpuma izdarījusi secinājumu, ka pieteicēja nav kontrolējusi nodaļas ierēdņu un darbinieku darbību atbilstoši apstiprinātajiem amatu aprakstiem. Saskaņā ar VID nodokļu uzskaites rokasgrāmatas 9.nodaļas 2.1.4.apakšpunktu par /pers. B/ sagatavoto dokumentu pareizību atbildīgs bija Maksājumu uzskaites daļas priekšnieks. Visas pieteicējas veiktās pārbaudes ir ierakstītas lekšējās kontroles pasākumu reģistrācijas žurnālā. VID izveidotā disciplinārlietas izmeklēšanas komisija ar šo žurnālu vispār nav iepazinusies, taču lūgusi tikai atsevišķas kopijas no tā.

Pieteicēja nezināja, ka ir iespējams sagatavot maksājumu uzdevumus bez deklarācijas ievadīšanas nodokļu uzskaites sistēmā, izmantojot operāciju "samazināts", līdz ar to nevarēja izkontrolēt šīs darbības. Par to nebija nekādas informācijas vai norādes procesu aprakstos vai nodokļu uzskaites rokasgrāmatā.

[4.3] Pieteicēja ir pildījusi Amata apraksta 5.15.apakšpunktu. Katru dienu pieteicēja izskata un paraksta vairākus simtus dokumentu, tajā skaitā arī lēmumus un maksājumu uzdevumus. Katru sagatavoto maksājumu uzdevumu nav iespējams salīdzināt ar pirmdokumentu tāpēc, ka vadītājiem ir ļoti daudz citu pienākumu. Uz visām VID nodokļu uzskaites un kontroles procesu nepilnībām, kā arī uz to, ka VID darbiniekiem nav iespējams pārliecināties, vai deklarācijās un uzskaites sistēmā norādītie konti pieder konkrētai personai, ir norādīts arī VID lekšējā audita Nr.17/2010 ziņojuma projektā. Nav pieļaujams, ka līdzekļu trūkuma dēļ netiek pilnveidots iedzīvotāju ienākuma nodokļa (turpmāk – IIN) atmaksas elektroniskais kontroles process, kā arī tas, ka jebkuram VID darbiniekam ir iespējams mainīt kontus nodokļu uzskaites kartiņās. Pieteicējai kā vadītājai nav iespējams šos kontus pārbaudīt, jo nav pieejams banku kontu reģistrs. Absurdi izvirzīt prasību vadītājai kontrolēt elektroniski veiktās padoto darbinieku darbības (fiziski ar acīm). Pieteicēja atzīst, ka nav spējusi 3 gadu laikā (2007. - 2009.gads) izkontrolēt visu 51 734 maksājumu uzdevumu pareizību. Līdz ar to 133 maksājumu uzdevumus vai 0,25% no visiem /pers. B/ ir sagatavojusi nepamatoti. Veicot kontroles pasākumus izlases veidā, pieteicējai negadījās neviens no tiem, jo atrast vienu nepareizo starp tūkstošiem maksājumu uzdevumiem ir nereāli. Pieteicējas amata aprakstā šobrīd ir 111 pienākumi. Maksājumu uzdevumu parakstīšana ir viens no tiem, un pieteicēja nevar veltīt vienam pienākumam visu darba dienu, bet citus nepildīt.

[4.4] Pieteicēja ir pildījusi Amata apraksta 5.22.apakšpunktu, jo katru gadu izstrādājusi /nodaļa/ vadītājas un vietnieces iekšējās kontroles pasākumu plānu, /nodaļa/ struktūrvienībām apstiprinājusi Pasākumu plānus iekšējās kontroles nodrošināšanai un prasījusi atskaites par paveikto. Gada laikā sekots, lai daļu priekšnieki veic kontroles pasākumus un par to ir ieraksti nodaļas vadības iekšējās kontroles pasākumu reģistrācijas žurnālā. Nekādi plāni un kontroles pasākumi neizslēdz cilvēcisko faktoru. Nevienam neienāca prāta, ka /pers. B/, kura jau bija nostrādājusi VID vairāk kā 10 gadus, pēkšņi sāks veikt nelikumīgās darbības, apzinoties, ka tās nav redzamas un uzreiz pamanāmas, bet elektroniskais kontroles mehānisms nodokļu uzskaites procesā nav izstrādāts. Tas neietilpst pieteicējas kompetencē.

[5] Administratīvajā rajona tiesā saņemts Finanšu ministrijas (turpmāk - atbildētāja) paskaidrojums, kurā lūgts pieteikumu noraidīt, pamatojoties uz Lēmumā minētajiem argumentiem.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 19.aprīļa spriedumu pieteikums apmierināts, Lēmums atcelts un uzlikts pienākums atbildētājai veikt darbības, lai aprēķinātu un izmaksātu attiecīgu naudas summu, kas ieturēta no pieteicējas mēnešalgas, izpildot Lēmumu.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[6.1] Lietā nav strīda par to, ka Zemgales reģionālās iestādes /nodaļa/ Maksājumu uzskaites daļas vecākā nodokļu inspektore /pers. B/, izmantojot dienesta stāvokli, mantkārīgā nolūkā izkrāpusi no Valsts kases IIN pārmaksu atmaksas.

[6.1.1] Līdz ar to ir konstatējama disciplinārpārkāpuma objektīvā puse.

[6.2] Disciplināratbildības likuma 36.panta pirmajā daļā noteikts, ka par amata pienākumu, konkrēta rīkojuma vai uzdevuma nepamatotu nepildīšanu vai novēlotu, nolaidīgu vai nekvalitatīvu pildīšanu, tajā skaitā tiesību aktiem neatbilstošu rīcību ar finanšu līdzekļiem, izsaka rājienu vai samazina mēnešalgu uz laiku no trim mēnešiem līdz vienam gadam, ieturot līdz 20 procentiem no mēnešalgas.

Savukārt minētā likuma panta otrajā daļā noteikts, ka par tādu pašu disciplinārpārkāpumu, ja tā dēļ valstij vai personai nodarīts būtisks mantisks zaudējums vai valsts interesēm būtisks kaitējums, vai personai būtisks personisks kaitējums, samazina mēnešalgu uz laiku no trim mēnešiem līdz vienam gadam, ieturot līdz 20 procentiem no mēnešalgas, pazemina amatā uz laiku līdz trim gadiem, atbrīvo no amata vai atbrīvo no amata bez tiesībām vienu gadu pretendēt uz amatu valsts pārvaldē.

[6.3] Pieteicējai disciplinārsods piemērots par amata pienākumu nepamatotu nepildīšanu. Tiesa konstatēja, ka šāds ierēdņa pienākums izriet no Valsts civildienesta likuma 15.panta pirmās daļas 1. un 3.punkta.

Ar VID Zemgales reģionālās iestādes direktora v.i. 2007.gada 21.februāra rīkojumu Nr.26OP apstiprināts VID Zemgales reģionālās iestādes /nodaļa/ vadītāja amata apraksts (turpmāk – Amata apraksts) (*lietas I sējuma 30. - 32.lapa*). Ar minēto ierēdņa Amata aprakstu pieteicēja iepazinusies, to apliecinot ar savu parakstu.

Lēmumā atzīts, ka pieteicēja nav izpildījusi Amata apraksta 5.7., 5.14., 5.15., 5.22.apakšpunktā noteiktos pienākumus.

[6.4] Izvērtējot disciplinārpārkāpuma subjektīvo pusi, proti, pieteicējas vainu, tiesa nonāca pie turpmāk minētajiem secinājumiem.

[6.5] Amata apraksta 5.7.apakšpunktā noteikts pienākums kontrolēt nodaļas ierēdņu un darbinieku darbību atbilstoši apstiprinātajiem amatu aprakstiem, kā arī sekot, lai nodaļas ierēdņi un darbinieki ievērotu iestādes Darba kārtības noteikumus.

[6.5.1] Sākotnējā lēmumā norādīts, ka pieteicēja ar savu bezdarbību pieļāva, ka viņas pakļautībā strādājošā /nodaļa/ Maksājumu uzskaites daļas vadītāja /pers. D/ nav veikusi sagatavoto maksājumu uzdevumu par IIN pārmaksu atmaksu salīdzināšanu ar datiem no VID Nodokļu informatīvās sistēmas, lēmumiem un nodokļu maksātāja iesniegumiem par IIN pārmaksas atmaksu (*lietas I sējuma 34.lapa*).

Izvērtējot Atzinumu (*lietas I sējuma 111. - 122.lapa*) un lietas materiālos esošās /pers. D/ sniegtās liecības (*lietas I sējuma 241. - 244.lapa*), nav iespējams konstatēt, uz kādu lietā iegūto pierādījumu pamata Sākotnējā lēmumā atzīts, ka /pers. D/ nav pildījusi minētos amata pienākumus.

Tiesas vērtējumā Sākotnējā lēmumā atzītais nonāk pretrunā ar VID 2011.gada 15.marta lēmumā Nr.2138-p „Par disciplinārsoda piemērošanu /pers. D/" atzīto, ka /pers. D/ nav nodrošinājusi kontroli par daļas amatpersonu rīcību saistībā ar maksājumu dokumentu sagatavošanu IIN pārmaksu atmaksu veikšanā, tai skaitā nav nodrošinājusi iekšējās kontroles pasākumu veikšanu tādā apmērā, kas novērstu iespējas veikt krāpnieciskas darbības (*lietas II sējuma 74.lapa*).

Secināms, ka iekšējā kontrole, veicot pakļautībā esošo darbinieku darba pienākumu izpildes pārbaudi, ir pastāvējusi, taču tā nav bijusi tādā apmērā, lai konstatētu krāpnieciskās darbības.

[6.5.2] Tiesa piekrita pieteicējas norādītajam, ka katras amatpersonas amata aprakstā ir noteikti pienākumi un atbildība. Zemāk esošas amatpersonas kontrole ir nodalāma, ņemot vērā katras augstākas amatpersonas atbildību pa līmeņiem.

VID nodokļu uzskaites rokasgrāmatas 9.nodaļas 2.1.4.apakšpunktā noteikts, ka pirms dokumenta iesniegšanas parakstīšanai, tā sagatavošanas kvalitāti izskata darbinieka, kurš sagatavojis dokumentu, tiešais vadītājs.

Tas ir pamats secinājumam, ka Maksājumu uzskaites daļas priekšniece /pers. D/ bija tieši atbildīga par pakļautās amatpersonas /pers. B/ veiktajām darbībām.

[6.6] Amata apraksta 5.14.apakšpunktā noteikts pienākums sekot pakļautībā esošo ierēdņu un darbinieku sagatavoto dokumentu kvalitātei un atbilstībai normatīvo aktu prasībām.

[6.6.1] Pieteicēja 2010.gada 22.novembra paskaidrojumā norāda, ka izlases veidā pārbaudījusi IIN atmaksas procesu, sākot no deklarācijas un beidzot ar maksājuma uzdevuma sagatavošanu, taču netrāpījās neviens no /pers. B/ nelikumīgi sagatavotajiem (*lietas I sējuma 75. - 77.lapa*). Atzinumā atzīts, ka nav pamata neticēt pieteicējas izteiktajam apgalvojumam.

Tiesa piešķīra ticamību pieteicējas sniegtajiem paskaidrojumiem, jo, kā konstatēts lietas materiālos, laika posmā no 2007. - 2009.gadam kopumā sagatavots 51 734 maksājuma uzdevums. No tiem /pers. B/ nelikumīgi sagatavojusi 133, kas sastāda 0,25% no kopējā sagatavoto maksājumu uzdevuma skaita. Šādos apstākļos, pastāvot tik mazai procentuāli viltoto maksājumu uzdevuma attiecībai pret kopējo sagatavoto maksājumu uzdevumu skaitu, pastāv liela varbūtība, ka, veicot to pārbaudi izlases veidā, netiek atklāts neviens no nelikumīgi sagatavotajiem maksājuma uzdevumiem.

[6.6.2] Tāpat pieteicēja minētajā paskaidrojumā norāda, ka nodokļu informācijas sistēmā nav kontroles mehānisma, kas vismaz informatīvi brīdinātu, ka gada laikā atkārtoti tiek sagatavots maksājuma uzdevums atmaksai uz vienu un to pašu kontu vai konta numurs neatbilst norādītajai personai. Šāda kontroles mehānisma nav ne Valsts kasei, ne bankām. Ne no vienas struktūrvienības puses nevienā līmenī nebija atzīmēts risks par IIN uzskaites darbībām, kas būtu par pamatu nodaļu vadītājiem pastiprināti kontrolēt maksājumu uzdevumu sagatavošanu.

Atzinumā konstatēts, ka norādītais kontroles mehānisms tiešām neeksistē un VID datu bāzē neparādās brīdinājuma uzraksts par atkārtoti veiktu IIN maksājumu uz vienu un to pašu norēķinu kontu (*lietas I sējums 116.lapa*).

Sākotnējā lēmumā atzīts, ka savu darbību veikšanai /pers. B/ ir izmantojusi nepilnības iekšējās kontroles sistēmā savu mantkārīgo mērķu realizēšanai. Atzinumā ir nonākts pie secinājuma, ka kontroles mehānisma neesamība pastiprina VID amatpersonu kontroli IIN administrēšanā. Atzīstams, ka izdarītais secinājums pēc būtības ir pareizs, taču jāņem vērā, ka vispirms jāapzina sistēmas vājās vietas, lai varētu veikt to pastiprinātu kontroli, izmantojot cilvēku resursus.

Tiesas ieskatā, pirms tiek identificētas sistēmas vājās vietas, kurām nav arī izveidota iekšējās kontroles sistēma, kā rezultātā atsevišķa persona to ir ļaunprātīgi izmantojusi, nevar saukt pie atbildības amatpersonas par kontroles neveikšanu, kas izskatāmajā gadījumā tiek kvalificēta kā rupja neuzmanība.

[6.7] Amata apraksta 5.15.apakšpunktā noteikts pienākums izvērtēt pēc būtības un parakstīt dokumentus saskaņā ar pilnvarojumu.

Atzinumā konstatēts, ka sagatavotie maksājuma uzdevumi tiek apkopoti vienā sarakstā un elektroniski, izmantojot e-kasi, parakstīti un nosūtīti Valsts kasei. Šajā kopējā sarakstā konstatēt kādas amatpersonas krāpnieciskās darbības praktiski nav iespējams.

Balstoties uz lietas materiāliem un VID izveidotās disciplinārlietas izmeklēšanas komisijas izdarīto secinājumu, tiesa atzina, ka pieteicēja nav pārkāpusi Amata apraksta 5.15.apakšpunktā noteikto pienākumu. Lietā nav arī pierādījumu, ka pieteicēja būtu parakstījusi dokumentus, pārkāpjot tai dotā pilnvarojuma robežas. Secināms, ka pieteicēja nepamatoti saukta pie disciplināratbildības par Amata apraksta 5.15.apakšpunktā noteikto pienākumu nepildīšanu.

[6.8] Amata apraksta 5.22.apakšpunktā noteikts pienākums aktualizēt iekšējās kontroles programmu atbilstoši iestādes iekšējās kontroles programmai. Nodrošināt iekšējās kontroles veikšanu nodaļā.

[6.8.1] No lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicēja kā /nodaļa/ vadītāja katru gadu izstrādā un VID Zemgales reģionālā iestādes vadība apstiprina /nodaļa/ vadītājas un vietnieces iekšējās kontroles pasākumu plānu. Pieteikumam pievienots iekšējās kontroles pasākumu plāns 2008.gadam (*lietas I sējuma 56., 57.lapa*).

Tāpat katru gadu visām /nodaļa/ struktūrvienībām pieteicēja apstiprina Pasākuma plānu iekšējās kontroles nodrošināšanai. Pieteikumam pievienots Maksājumu uzskaites daļas Pasākuma plāns iekšējās kontroles nodrošināšanai 2008.gadam (*lietas I sējuma 58.lapa*). Minētā plāna 1.punkts paredz pienākumu kontrolēt nodokļu maksātāju personīgajos kontos samaksātās nodokļu summas, kontrolēt, vai operatīvi un kvalitatīvi tiek sagatavoti maksājuma uzdevumi un inkaso rīkojumi.

Attiecīgi tiek iesniegtas arī atskaites par Pasākuma plānu iekšējās kontroles nodrošināšanai izpildi. Pieteikumam pievienots Maksājumu uzskaites daļas ziņojums par daļas darbu un iekšējo kontroli ierēdņu vērtēšanas periodā no 21.11.2007. - 20.11.2008. (*lietas I sējuma 59., 60.lapa*).

Tāpat no lietas materiāliem redzams, ka visas pieteicējas un pieteicējas vietnieces veiktās kontroles darbības ierakstītas iekšējās kontroles pasākumu reģistrācijas žurnālā ar nomenklatūras Nr.14.04.01-16 (*lietas II sējuma 14. - 16., 30., 31., 38. - 49.lapa*).

Secināms, ka iekšējās kontroles sistēma bija izveidota un pastāvēja, attiecīgi reģistrējot veiktos kontroles pasākumus tam speciāli iekārtotā žurnālā.

[6.8.2] Atzinumā konstatēts, ka izlases veidā /nodaļa/ iekšējās kontroles ietvaros ir pārbaudīti sagatavotie maksājuma uzdevumi par IIN pārmaksu atmaksām, pārbaudot to atbilstību lēmumiem un nodokļu maksātāja iesniegumiem, taču nevienā no pārbaudes gadījumiem nekādas neprecizitātes nav konstatētas. Par to liecina iekšējās kontroles pasākumu reģistrācijas žurnālā veiktie ieraksti, kas apliecina, ka kontroles ir veiktas saskaņā ar Iekšējās kontroles pasākumu plānā noteiktajiem uzdevumiem.

Secināms, ka Atzinums apstiprina iekšējās kontroles sistēmas esamību un faktu, ka /nodaļa/ iekšējās kontroles ietvaros izlases veidā tika pārbaudīti sagatavotie maksājuma uzdevumi par IIN pārmaksu atmaksām.

[6.8.3] Vērā ņemams arī tas, ka /nodaļa/ KAC darbību uzraudzījusi VID Iekšējā audita pārvalde. No lietas materiāliem secināms, ka VID ģenerāldirektors katram kalendārajam gadam apstiprināja auditu gada plānu (*sk., piem., lietas I sējuma 39. - 42.lapu*). Pamatojoties uz audita rezultātiem tika sagatavots novērtējums un izteikto ieteikumu ieviešanas grafiks (*sk., piem., lietas I sējuma 43.lapu*). Lietā nav pierādījumu, ka Iekšējā audita pārvalde būtu konstatējusi pārkāpumus vai nepilnības IIN pārmaksu atmaksā.

VID Zemgales reģionālās iestādes Uzraudzības daļa 2009.gada 27.februārī sastādījusi atzinumu par struktūrvienību 2009.gada iekšējās kontroles pasākumu plānu novērtējumu atbilstoši iestādes iekšējās kontroles programmai (*lietas I sējuma 143., 144.lapa*). Minētais izvērtējums sniegts arī /nodaļa/. Atzinumā secināts, ka katras struktūrvienības vadītājs ir apzinājis darbības, kuras jāveic, plānojot un vadot procesu izpildi, lai garantētu, ka tiks sasniegti iestādes noteiktie mērķi (3.punkts), un iestādes struktūrvienību iekšējās kontroles pasākumu plānos ietvertie pasākumi nav tikai ierobežojoša rakstura vai represīvi, bet arī palīdz darbiniekiem veikt paškontroli un sasniegt plānotos rezultātus (4.punkts).

Tiesas ieskatā šādos apstākļos, kad neviena no iekšējās kontroles institūcijām ilglaicīgā periodā nav norādījusi uz sistēmas nepilnībām un pastāvošajiem riskiem, iekšējās kontroles nepilnīgu veikšanu vai akcentējusi nepieciešamību amatpersonām pievērst pastiprinātu uzmanību noteiktu pasākumu kontrolei IIN pārmaksu atmaksas jomā, norādot uz sistēmas vājajām vietām, kur nepieciešams veikt pastiprinātu kontroli, ir nepamatoti atzīt, ka pieteicēja ilgstošā laika periodā nav nodrošinājusi iekšējās kontroles pasākumu veikšanu tādā apmērā, kas novērstu iespējas veikt krāpnieciskas darbības valsts ieņēmumu jomā.

[6.8.4] Komisija ir konstatējusi nekonsekvenci VID darbībās, jo pieteicējas ikgadējās darbības un tās rezultātu novērtēšanas veidlapā par 2010.gadu pieteicējas darbs, personālvadības prasmes novērtētas ar "B", tikai plānošanas un kontroles prasmes ir novērtētas ar „C". Tādējādi minētais secinājums nonāk daļējā pretrunā ar Atzinumā izdarītajiem secinājumiem par iekšējās kontroles pasākumu neveikšanu, ievērojot, ka abi vērtējumi attiecas uz pieteicējas darbību vienā un tajā pašā periodā.

Tālāk Komisija norāda, ka VID Iekšējā audita pārvaldes audita Nr.17/2010 „Krāpšanas risku vadība iedzīvotāju ienākuma nodokļa administrēšanā" ziņojumā 3.sadaļā „Iedzīvotāju ienākuma nodokļa datu apstrādes process un kontroles", ir konstatēts, ka Zemgales nodokļu administrēšanas daļas /nodaļa/ KAC veiktās kontroles visām nodokļu maksātāju lietām, kur atmaksas lēmums ir virs Ls 200 nav bijušas kvalitatīvas, jo izkrāptās atmaksu summas, par kurām nebija iesniegtas IIN deklarācijas, daudzos gadījumos pārsniedza Ls 200, turklāt minētā KAC 6 darbinieki veic attālināto lietu pārbaudes. Atsevišķi Rīgas KAC vadītāji pārrunās minēja, ka, akceptējot sagatavotos maksājuma uzdevumus un skaidras naudas izmaksas pieprasījumus Valsts kasei izpildei, veic atsevišķu lietu kontroli, kurām veikta attālinātā pārbaude" (*lietas I sējuma 78. - 82.lapa*).

Lēmumā norādīts, ka /nodaļa/ KAC informācija tiek pārbaudīta, tikai atverot nodokļu informācijas sistēmu. Savukārt vairāki KAC vadītāji, organizējot savas struktūrvienības darbu un veicot kontroles funkcijas, ir secinājuši, ka nav iespējams paļauties uz attālināto pārbaužu datiem. Tiesas ieskatā tas nonāk pretrunā ar Atzinumā konstatēto, ka pieteicēja izlases veidā pārbaudījusi IIN atmaksas procesu, sākot no deklarācijas un beidzot ar maksājuma uzdevuma sagatavošanu.

Lēmumā nav vērtēts ziņojumā atzītais, ka VID Nodokļu pārvalde nav izstrādājusi kārtību, kas definētu konkrētus un pamatotus gadījumus IIN administrēšanas procesā, jo, izmantojot universālo deklarāciju, nodokļu informācijas datu bāzē ir plašas iespējas manipulēt ar datiem, kas savukārt uztur ļoti augstu krāpšanas risku.

[6.9] Attiecībā uz pieteicējas darbībās konstatēto vainas formu – rupja neuzmanība – tiesa atzina šādu secinājumu par nepamatotu.

Disciplināratbildības likuma 5.panta trešajā daļā noteikts, ka disciplinārpārkāpums atzīstams par izdarītu aiz neuzmanības, ja ierēdnis, kas to izdarījis, ir paredzējis savas rīcības nelabvēlīgo seku iestāšanās iespēju, bet vieglprātīgi paļāvies, ka tās neiestāsies vai varēs novērst, vai arī nav paredzējis šādu seku iestāšanās iespēju, kaut gan tās varēja paredzēt un bija jāparedz. Atbilstoši likuma panta ceturtajai daļai neuzmanība var būt rupja vai viegla.

Disciplināratbildības likuma 5.panta piektajā daļā noteikts, ka disciplinārpārkāpums atzīstams par izdarītu aiz rupjas neuzmanības, ja ierēdnis, kas to izdarījis, ir apzinājies savas rīcības nelabvēlīgo seku iestāšanās iespēju, bet vieglprātīgi paļāvies, ka tās neiestāsies vai varēs novērst.

Tātad vainas forma – rupja neuzmanība prasa, lai ierēdnis būtu apzinājies savas rīcības nelabvēlīgo seku iestāšanās iespēju. Apzināšanās nozīmē to, ka persona pārkāpuma izdarīšanas laikā saprot rīcības faktiskos apstākļus un to, ka ar šo rīcību, iespējams, var tikt nodarīts kaitējums kādai personai vai valstij. Nelabvēlīgo seku paredzēšana nozīmē, ka vainīgajam ierēdnim ir priekšstats par izmaiņām, ko rada viņa rīcība. Savukārt vainīgās personas paļaušanās, ka nelabvēlīgās sekas neiestāsies vai varēs novērst, ir neuzmanības gribas izpausme.

Ņemot vērā konstatēto un izdarītos secinājumus, pieteicēja nebija apzinājusies, ka tai jāveic vēl kādas papildu darbības, lai nodrošinātu IIN pārmaksu atmaksas kontroli. Attiecībā uz sekām tiesai radās šaubas, ka pieteicēja vieglprātīgi paļāvusies, ka tās neiestāsies vai varēs novērst.

[6.10] Balstoties uz spriedumā izdarītajiem secinājumiem, Lēmums atzīstams par prettiesisku, kas ir pamats tā atcelšanai.

[6.11] Tiesa norādīja, ka izskatāmās lietas ietvaros tās kompetencē nav vērtēt vai pieteicējas darbībās ir konstatējama vainas forma – viegla neuzmanība.

Likumos, kas regulē ierēdņu disciplināro atbildību, nav paredzēta šāda tiesas kompetence. Tādēļ atbilstoši Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 253.panta pirmajai daļai tiesa, konstatējot administratīvā akta prettiesiskumu, var to atcelt, nevis grozīt.

[6.12] Atbilstoši APL 253.panta otrajai daļai tiesa, ņemot vērā, ka Lēmums atzīts pat prettiesisku un atceļamu, atzina, ka ir nepieciešams lemt arī par tā izpildes seku novēršanu. Līdz ar to ir uzliekams pienākums atbildētājam viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas veikt darbības, lai aprēķinātu un izmaksātu pieteicējai nodarītos zaudējumus – neiegūtās darba algas apmērā, kas ieturēta no pieteicējas mēnešalgas, izpildot Lēmumu.

[7] Par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 19.aprīļa spriedumu atbildētāja iesniedza apelācijas sūdzību, kurā lūgts pieteikumu noraidīt.

[7.1] Ņemot vērā, ka Lēmuma darbība ir apturēta, atbildētājai ar spriedumu uzlikts pienākums veikt darbības, kas gan faktiski, gan tiesiski nav iespējamas.

[7.2] Tiesa spriedumu ir pamatojusi ar Sākotnējā lēmumā un Atzinumā konstatēto attiecībā uz kontroles trūkumu, neizvērtējot Lēmumā konstatēto attiecībā uz cēloņsakarību starp kontroles trūkumu no pieteicējas puses un tā rezultātā nodarīto būtisko kaitējumu.

[7.3] Tiesa ir piešķīrusi ticamību pieteicējas sniegtajam paskaidrojumam par maksājuma uzdevumu pārbaudi, bet nav vērtējusi Lēmumā konstatēto, ka faktiski /nodaļa/ KAC pastāvēja aptuveni 38 % liela varbūtība, ka maksājuma uzdevumos varētu būt kļūdas vai neprecizitātes.

[7.4] Nav strīda par to, ka pieteicēja vispār nav īstenojusi attiecīgos Amata aprakstā minētos pienākumus, disciplinārsods pieteicējai piemērots par amata pienākumu nekvalitatīvu pildīšanu, kas pierādīts ar pierādījumiem, kurus tiesa nav ņēmusi vērā.

[7.5] Tiesas [6.6.2] punkta otrajā rindkopā izdarītais secinājums ir pretrunā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta sestajā un desmitajā daļā minētajiem principiem, kā arī ar Valsts civildienesta likuma 15.panta pirmās daļas 3.punktā minēto.

[7.6] Tiesa nepamatoti ir secinājusi, ka lietā nav pierādījumu tam, ka pieteicēja būtu parakstījusi dokumentus, pārkāpjot viņai dotā pilnvarojuma robežas. Amata apraksta 5.15.apakšpunktā bija noteikts pienākums izvērtēt pēc būtības dokumentus, kurus viņa paraksta.

No Lēmumā konstatētā izriet, ka vairāki KAC vadītāji, organizējot savas struktūrvienības darbu un veicot kontroles funkcijas, ir secinājuši, ka nav iespējams paļauties uz attālināto pārbaužu datiem, kad informācija tiek pārbaudīta, tikai atverot Nodokļu informācijas sistēmu, kā tas notika /nodaļa/ KAC, bet, lai novērstu krāpšanas riskus, ir nepieciešams veikt arī maksājuma uzdevumu pamatojošo dokumentu pārbaudi. Pienākums sekot pakļautībā esošo ierēdņu un darbinieku sagatavoto dokumentu kvalitātei un atbilstībai normatīvo aktu prasībām, izvērtēt pēc būtības un parakstīt dokumentu saskaņā ar pilnvarojumu izriet no Amata apraksta.

[7.5] Tiesa ir ignorējusi VID 2011.gada 19.aprīļa vēstulē Nr.1.5/28015 minēto, ka disciplinārlietā netika gūts apstiprinājums tam, ka IIN administrēšanā /nodaļa/ bija noteikta kārtība vai izstrādāta iekšējās kontroles sistēma, ka maksājuma uzdevumu sagatavošanas kontrole tiek realizēta, salīdzinot datus no VID Nodokļu informācijas sistēmas datubāzes ar uzrādītajām summām maksājuma uzdevumā, salīdzinot tos arī ar pirmdokumentiem.

[7.6] Tiesa nav vērtējusi to, ka pieteicējas nekvalitatīvi veikto amata pienākumu rezultātā valstij ir nodarīti būtiski zaudējumi Ls 1565,95 apmērā. Piemērota kontroles mehānisma trūkums radīja labvēlīgu augsni tam, ka ilgstošā laika periodā VID darbiniece varēja izkrāpt no valsts budžeta ievērojamus līdzekļus vismaz Ls 31 859,50 apmērā.

[8] Administratīvajā apgabaltiesā saņemts pieteicējas paskaidrojums, kurā norādīts, ka apelācijas sūdzība ir nepamatota.

[8.1] No pieteicējas algas nav ieturēti 15 % no mēnešalgas, līdz ar to tiesas uzliktais pienākums nav izpildāms.

[8.2] Lēmums balstīts tikai uz it kā nepietiekošu kontroli no pieteicējas puses, taču Lēmumā ignorēti apstākļi, kādos pieteicējas

padotā nelikumīgās darbības varēja veikt, un tas, kāpēc joprojām tādas darbības ir iespējams veikt. Turklāt tiesas sēdē atbildētājas pārstāve nevarēja paskaidrot, ko pieteicēja varēja veikt labāk kontroles jomā.

[8.3] Pieteicējai nav sniegtas atbildes, kāpēc VID uzraugošās un kontrolējošās struktūrvienības, veicot pārbaudes gan /nodaļa/, gan citās nodaļās, nekonstatēja krāpnieciskas darbības no ierēdņu puses, kaut gan tās bija veiktas vairākās nodaļās. Tāpat nav atrisināts jautājums par to, kāpēc kredītiestādes nekontrolē un izpilda maksājuma uzdevumu, ja maksājums tiek veikts uz fiziskai personai nepiederošu kontu.

Atrisinot jautājumu par kontroli kredītiestādēs, krāpnieciskās darbības no VID amatpersonu puses nebūtu iespējams veikt.

[8.4] Minēto jautājumu risināšana nav pieteicējas kompetencē, pieteicēja var tikai sniegt priekšlikumus par risku mazināšanu, kurus pieteicēja ir sniegusi gan VID Iekšējā audita pārvaldei, gan Nodokļu pārvaldei. Tādējādi pieteicēja no savas puses ir izdarījusi visu iespējamo, lai nepieļautu krāpšanos ar nodokļu atmaksu. Priekšlikumus pieteicēja ir sniegusi gan 2011.gada 22.novembrī, gan 2012.gada 18. un 19.aprīlī.

Turklāt pretēji atbildētāja pārstāvja tiesas sēdē norādītajam informāciju no kredītiestādēm par banku kontiem var izprasīt tikai noteiktos gadījumos un tikai noteiktas amatpersonas, un tāda iespēja nav paredzēta, izskatot IIN deklarācijas.

[8.5] Pieteicējai nav iespējas, parakstot maksājumu uzdevumus, katru no tiem pārbaudīt, jo pieteicēja ik dienu paraksta 200 – 500 maksājumu uzdevumus, kas ir tikai viens no pieteicējas vairāk nekā 100 pienākumiem.

[8.6] Atbildētāja nav rūpīgi iepazinusies ar pieteicējas 2010.gada 3.novembra paskaidrojumu, kurā norādīts, ka lēmumus, kuros atmaksājamās summas bija virs Ls 200, inspektori saskaņoja ar tiešajiem vadītājiem, iesniedzot tos kopā ar deklarāciju un dokumentiem, tikai pēc tam tie nonāca pieteicējas rīcībā parakstīšanai. Taču pieteicējas bijusī darbiniece sagatavoja maksājumu uzdevumus bez deklarācijām un lēmumiem, izmantojot „universālo deklarāciju", jo sistēma pieļauj šādu darbību veikšanu, bet par to KAC vadītāji nebija informēti.

Ja pirms attiecīgā notikuma pieteicēja atmaksas procesa papildus nosacījumus bija noteikusi mutiski, tad 2011.gada 18.februārī pieteicēja apstiprināja Darba procesa aprakstu Nr.2.

[8.7] Tā kā /nodaļa/ KAC darbinieki veic Vidzemes priekšpilsētas KAC iesniegto ienākumu deklarāciju datu ticamības pārbaudi, bet pieteicēja paraksta lēmumus, un pēc tam /nodaļa/ KAC darbinieki sagatavo maksājumu uzdevumus un veic to eksportu uz Vidzemes priekšpilsētas KAC, un tā vadītāja nākošajā dienā tos paraksta un elektroniski nosūta Valsts kasei, pieteicējai lietu kontroli nav iespējams veikt, jo pārbaudītās deklarācijas ar aktu tiek nosūtītas atpakaļ vairāk nekā pēc nedēļas, kad ir pabeigta visu sarakstā ietverto deklarāciju pārbaude.

Uz paskaidrojuma sastādīšanas brīdi arī attiecīgos maksājumu uzdevumus ir uzlikts par pienākumu parakstīt pieteicējai. Tādējādi VID ir izveidojusies situācija, ka viens KAC vadītājs paraksta apmēram 50 maksājumu uzdevumus, bet cits apmēram 500, bet prasības vadītājiem ir vienādas.

[8.8] Atziņa apelācijas sūdzībā par piemērota kontroles mehānisma trūkumu ir pareiza, bet minētais nav norādāms pieteicējai, jo pieteicējas rīcībā nav finanšu līdzekļu, ne arī informācijas tehnoloģiju speciālistu, kā arī pieteicējas kompetencē neietilpst datu apmaiņas sakārtošana starp VID un kredītiestādēm.

Pieteicēja kā /nodaļa/ KAC vadītāja ir izdarījusi visu, ko varēja, proti, atguvusi izkrāpto naudu Ls 31 859,50, nav pieļāvusi nodokļu maksātāju tiesiski aizsargāto interešu aizskārumu, ne arī VID publiskā tēla apkaunojumu.

Tas, ka pieteicēja nepaspēja atgūt Ls 1565,95 nedod tiesības pārkāpt samērīguma principu.

[9] Tiesas sēdē atbildētāja pārstāve uzturēja apelācijas sūdzību, savukārt pieteikumu lūdza noraidīt, pamatojoties uz apelācijas sūdzībā un Lēmumā norādītajiem argumentiem.

Pieteicēja apelācijas sūdzību neatzina un lūdza pieteikumu apmierināt, pamatojoties uz pieteikumā un paskaidrojumos norādītajiem motīviem.

**Motīvu daļa**

[10] Noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus un izvērtējusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums ir apmierināms.

[11] Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas spriedumā konstatētajiem faktiem un motivācijai, to neatkārtojot (izņemot šī sprieduma [6.1.1],[6.7], [6.9], [6.11] un [6.12] punktu).

[12] Ar Sākotnējo lēmumu atzīts, ka pieteicēja, pildot VID Zemgales nodokļu un muitas administrācijas (iepriekš – VID Zemgales reģionālās iestādes) /nodaļa/ vadītājas pienākumus, nav nodrošinājusi kontroli par VID Zemgales nodokļu un muitas administrācijas /nodaļa/ ierēdņu darbu IIN administrēšanā, tai skaitā nav nodrošinājusi iekšējās kontroles pasākumu veikšanu tādā apmērā, kas novērstu iespējas veikt krāpnieciskas darbības valsts ieņēmumu jomā. Pieteicēja ar savu bezdarbību pieļāva, ka viņas pakļautībā strādājošā /nodaļa/Maksājumu uzskaites daļas vadītāja /pers. D/, nav veikusi sagatavoto maksājumu uzdevumu par IIN pārmaksu atmaksu salīdzināšanu ar datiem no VID Nodokļu informatīvās sistēmas, lēmumiem un nodokļa maksātāja iesniegumiem par IIN pārmaksu atmaksu, kā rezultātā radot iespēju /nodaļa/ amatpersonai /pers. B/ (atbrīvota no amata saskaņā ar VID 2010.gada 18.jūnija rīkojumu Nr.8316-p) izmantot nepilnības iekšējās kontroles sistēmā savu mantkārīgo mērķu realizēšanai. Pieteicēja pieļāva, ka /pers. B/, kuras pienākumos ietilpa maksājumu uzdevumu sagatavošana par IIN pārmaksu atmaksām, periodā no 2007.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 3.februārim ļaunprātīgi izmantoja dienesta stāvokli mantkārīgā nolūkā un, izmantojot fizisko personu datus, veica IIN izkrāpšanu lielā apmērā, no valsts budžeta nepamatoti atmaksājot naudas līdzekļus savos vai vīra /pers. E/ bankas kontos. /pers. B/ iespējas ilgstošā laika periodā veikt krāpnieciskas darbības liecina, ka pieteicēja nav pildījusi savus amata pienākumus iekšējās kontroles pasākumu veikšanas nodrošināšanā /nodaļa/, jo nebija pietiekami izvērtēti IIN pārmaksu atmaksu procesa riski, kā rezultātā netika veikti kontroles pasākumi pietiekamā apjomā, pieļaujot, ka valsts interesēm tiek nodarīts būtisks mantisks zaudējums. Sakarā ar to, ka /pers. B/ lielāko daļu izkrāpto naudas līdzekļu apmēru atgrieza valsts budžetā, valstij radies būtisks mantisks zaudējums tikai Ls 1565,95 apmērā.

Lēmumā atzīts, ka pieteicēja nav izpildījusi Amata apraksta 5.7., 5.14., 5.15., 5.22. un 9.13.apakšpunktā noteiktos pienākumus.

[13] Amata apraksta 5.7.apakšpunktā noteikts pienākums kontrolēt nodaļas ierēdņu un darbinieku darbību atbilstoši apstiprinātajiem amatu aprakstiem, kā arī sekot, lai nodaļas ierēdņi un darbinieki ievērotu iestādes Darba kārtības noteikumus.

Amata apraksta 5.15.apakšpunktā noteikts pienākums izvērtēt pēc būtības un parakstīt dokumentus saskaņā ar pilnvarojumu.

Saskaņā ar Amata apraksta 9.13.apakšpunktu /pers. A/ ir atbildīga par savu un visas nodaļas ierēdņu un darbinieku darbību atbilstoši amata aprakstam un spēkā esošiem likumiem un normatīvajiem dokumentiem.

Disciplinārlietā tika konstatēts, ka /pers. A/ nav pildījusi Amata apraksta 9.13.apakšpunktā noteiktos pienākumus, jo disciplinārlietā netika gūts apstiprinājums tam, ka IIN administrēšanā /nodaļa/ bija noteikta kārtība vai izstrādāta iekšējā kontroles sistēma, ka maksājuma uzdevuma sagatavošanas kontrole tiek realizēta, salīdzinot datus no VID NIDS datu bāzes ar uzrādītajām summām maksājuma uzdevumā, salīdzinot tos arī ar pirmdokumentiem. VID uzskata, ka nodaļas vadītāja kompetencē ir izveidot tādu iekšējās kontroles sistēmu, kas nodrošinātu amatpersonu veikto darbību likumību un atbilstību tiesību aktos noteiktajām tiesību normām.

Apgabaltiesa konstatē, ka Disciplinārlietā ir izvērtēta pieteicējas amata pienākumu izpilde un atbildība kopsakarā ar VID Zemgales nodokļu administrēšanas daļas /nodaļa/ vadītājas vietnieces /pers. C/ un minētās nodaļas Maksājuma uzskaites daļas vadītājas /pers. D/ amata aprakstos noteikto pienākumu izpildi un atbildību.

Kā izriet no lietas materiāliem, Maksājuma uzskaites daļas vadītāja /pers. D/, kura bija tieši atbildīga par pakļautās amatpersonas /pers. B/ veiktajām darbībām, ir veikusi iekšējo kontroli. No /pers. D/ paskaidrojumiem izriet, ka Maksājumu uzskaites daļā iekšējās kontroles ietvaros izlases veidā ir pārbaudīti sagatavotie maksājumu uzdevumi par IIN pārmaksu atmaksām, pārbaudot to atbilstību lēmumiem un nodokļu maksātāja iesniegumiem, taču nevienā no pārbaudes gadījumiem nekādas neprecizitātes netika konstatētas. Par to liecina lekšējo kontroles pasākumu reģistrācijas žurnālā veiktie ieraksti, kas apliecina, ka kontroles ir veiktas saskaņā ar lekšējo kontroles pasākumu plānā noteiktajiem uzdevumiem. Arī no /pers. C/ paskaidrojumiem izriet, ka izlases veidā tika pārbaudīti sagatavotie maksājuma uzdevumi un visi iekšējās kontroles pasākumi tika veikti saskaņā ar lekšējās kontroles pasākumu plānu, kā arī ikdienā, konstatējot citus riska gadījumus darba procesā. Tieši šādā veidā pieteicējas vietniece /pers. C/ atklāja /pers. B/ nelikumīgās darbības. Tāpat no lietas materiāliem un pieteicējas 2010.gada 3. un 22.novembra paskaidrojumiem izriet, ka viņa izlases veidā pārbaudījusi visu IIN atmaksas procesu, sākot no deklarācijas un beidzot ar maksājuma uzdevuma sagatavošanu, taču netrāpījās neviens no /pers. B/ nelikumīgi sagatavotajiem. No tiem /pers. B/ nelikumīgi sagatavojusi 133, kas sastāda 0,25% no kopējā sagatavoto maksājumu uzdevuma skaita. Visas pieteicējas veiktās pārbaudes ir ierakstītas lekšējās kontroles pasākumu reģistrācijas žurnālā. Atzinumā atzīts, ka nav pamata neticēt pieteicējas izteiktajam apgalvojumam. Lietā konstatēts, ka laika posmā no 2007. - 2009.gadam kopumā sagatavots 51 734 maksājuma uzdevums.

Disciplinārlietā, izskatot iekšējās kontroles žurnālos un ieplānotos pasākumus gan /nodaļa/, gan Maksājumu uzskaites daļā, tika konstatēts**,** ka nav bijušas ieplānotas un attiecīgi arī veiktas iekšējās kontroles pārbaudes VID NIS datubāzē par „universālās" deklarācijas ievadīšanu atbilstoši pirmdokumentos uzrādītajiem datiem. Komisija secinājusi, ka veiktie iekšējās kontroles pasākumi bijuši nepilnīgi, jo /pers. B/ bija iespēja veikt noziedzīgas darbības IIN izkrāpšanā ilgstošā laika periodā. Tādējādi pieteicēja nebija apzinājusi konkrētos riskus saistībā ar iespēju VID NIS datu bāzē ievadīt ar dokumentiem nepamatotus datus.

VID atzinis, ka nav veikti tiešie amata pienākumi, jo nodaļas Maksājumu uzskaites daļā, sagatavojot maksājumu uzdevumus IIN pārmaksu atmaksu veikšanai, tie nav salīdzināti ar pirmdokumentiem – IIN gada deklarāciju un iesniegumu par IIN pārmaksu atmaksu. Tādējādi /pers. B/, sagatavojot maksājumu uzdevumus par IIN pārmaksu atmaksu uz savu norēķinu kontu, nepievienoja ne lēmumus par pārmaksas atmaksu konkrētajām fiziskajām personām, ne arī šo personu iesniegumus par pārmaksu atmaksu, jo tādu nebija. VID Lēmumā arī norādījis, ka /pers. A/ nebija jāpārbauda visi maksājuma uzdevumi. Disciplinārlietā konstatētais, ka maksājumu uzdevumiem netiek pievienoti pirmdokumenti un nepietiekami veikti kontroles pasākumi Maksājumu daļā (neveicot tiešos amata pienākumus), liek secināt, ka /pers. A/ nebija konstatējusi trūkumus padoto darba organizēšanā un attiecīgi arī nevarēja salīdzināt datus maksājumu uzdevumos ar pirmdokumentiem, jo pirmdokumenti netika pievienoti maksājumu uzdevumu apkopotajam sarakstam nosūtīšanai uz Valsts kasi.

Tātad VID un Ministrija uzskata, ka pieteicējas veiktie iekšējās kontroles pasākumi bijuši nepietiekami, jo amatpersonai /pers. B/ bija iespēja veikt noziedzīgas darbības IIN izkrāpšanā ilgstošā laika periodā. Tāpat iestādes uzskata, ja, sagatavojot Maksājumu uzdevumus, tie tiktu salīdzināti ar pirmdokumentiem - IIN gada deklarāciju un iesniegumu par IIN pārmaksu atmaksu, kā arī tiktu

pievienots lēmums par pārmaksas atmaksu konkrētajām fiziskajām personām, /pers. B/ nebūtu iespējams veikts noziedzīgās darbības.

Kā izriet no lietas materiāliem un pieteicējas paskaidrojumiem, /pers. B/ pārkāpums izpaudies tādā veidā, ka, ja bija IIN gada deklarācija un fiziskas personas iesniegums, /pers. B/ maksājuma uzdevumā norādīja savus vai vīra kontus (pavisam 16 konti), bet ja pirmdokumenti nebija (arī lēmums par pārmaksas atmaksu), tad maksājumu uzdevumi tika sagatavoti, izmantojot „universālo deklarāciju". Pieteicēja vairākkārt savos paskaidrojumos ir uzsvērusi, ka viņa nezināja, ka ir iespējams sagatavot maksājumu uzdevumus bez deklarācijas ievadīšanas nodokļu uzskaites sistēmā, izmantojot operāciju „samazināts", līdz ar to nevarēja izkontrolēt šīs darbības. Par to nebija nekādas informācijas vai norādes procesu aprakstos vai nodokļu uzskaites rokasgrāmatā. Tāpat no lietas materiāliem izriet, ka arī citi KAC darbinieku vadītāji nav zinājuši par to, ka var sagatavot šādā veidā maksājumu uzdevumus bez pirmdokumentiem, izmantojot „universālo deklarāciju". Arī apgabaltiesas tiesas sēdē atbildētājas pārstāve nevarēja atbildēt uz pieteicējas jautājumu, ar kādiem dokumentiem pieteicēja ir informēta par to, ka caur „universālo deklarāciju" ir iespējams sagatavot maksājumu uzdevumus bez deklarācijas ievadīšanas nodokļu uzskaites sistēmā. /pers. B/ tiešā priekšniece /pers. C/ 2010.gada 3.novembrī ir paskaidrojusi, ka, konstatējot, ka /pers. B/ kādai fiziskai personai ir atmaksājusi IIN pārmaksu, bet deklarācija nav bijusi iesniegta, lai noskaidrotu, kā tas ir iespējams (jo deklarācija nav bijusi iesniegta), /pers. C/ tikai pēc pamatīgas veikto darbības izpētes, konstatējusi, ka atmaksa ir bijusi iespējama, jo /pers. B/ ir ievadījusi universālo deklarāciju „samazināt", kā rezultātā nodokļu maksātāja kartiņā izveidojusies pārmaksa, kura arī atmaksāta. /pers. C/, kā arī /pers. D/ un pieteicēja konstatēja, ka /pers. B/ pie fiziskās personas datiem bija norādījusi (ievadījusi) savu kontu. Tātad tikai pieteicējas vietnieces /pers. C/ rīcības (rūpīgas datu sistēmas izpētes rezultātā) tika atklāts robs sistēmā, kā rezultātā bija iespējams veikt nelikumīgas darbības, par kurām nevienai struktūrvienībai nebija zināms. VID kontrolējošā struktūrvienība – Iekšējā audita pārvalde, Zemgales reģiona Uzraudzības daļa un Nodokļu iekasēšanas pārvalde nebija konstatējusi nevienu risku attiecībā uz maksājumu uzdevumu sastādīšanu. Kā paskaidrojusi pieteicēja, VID ir Informātikas pārvalde, kuras pienākumos ir sekot NIS drošības sistēmām un analizēt tās. Nav kontroles mehānisma NIS, kas informatīvi brīdinātu, ka gada laikā atkārtoti tiek sagatavots maksājumu uzdevums atmaksai uz vienu un to pašu kontu, ka konta numurs neatbilst norādītajai personai. Apgabaltiesa konstatē, ka šādu faktu iestādes neapstrīd. Apgabaltiesa no lietas materiāliem arī konstatē, ka ne Iekšējā audita pārvalde, ne Uzraudzības daļa līdz brīdim, kad tika atklātas /pers. B/ noziedzīgās darbības, nebija norādījušas vai apzinājušas iespējamos riskus saistībā ar universālajām deklarācijām (citstarp, par maksājumu uzdevumu sastādīšanu bez deklarācijas ievadīšanas nodokļu uzskaites sistēmā, izmantojot operāciju „samazināts") un attiecīgi par riskiem informējušas attiecīgās VID struktūrvienības. Tikai pēc pārkāpumu atklāšanas /nodaļa/ KAC VID Iekšējā audita pārvalde konstatēja un atzina, ka, izmantojot universālo deklarāciju, nodokļu informācijas datu bāzē ir plašas iespējas manipulēt ar datiem, kas savukārt uztur ļoti augstu krāpšanas risku.

Apgabaltiesa uzskata, ka konstatētajos apstākļos ir nekorekti pārmest pieteicējai, ka nav bijušas ieplānotas un nav veiktas iekšējās kontroles pārbaudes VID NIS datubāzē par „universālās" deklarācijas ievadīšanu atbilstoši pirmdokumentos uzrādītajiem datiem.

[14] Attiecībā par /pers. B/ rīcību, norādot sagatavotajos maksājumu uzdevumos savu vai vīra kontu, pieteicēja ir paskaidrojusi, ka nav iespējams pārbaudīt ne no iesnieguma par pārmaksas atmaksu, ne no VID NIS datu bāzes, vai tiešām iesniegumā norādītais konts pieder tai personai, kura lūdz pārmaksas atmaksu un par kuru ir pieņemts lēmums. Arī /pers. C/ un /pers. D/ ir paskaidrojušas, ka iesniegumā par pārmaksas atmaksu konta piederību iesniegumā norādītajai personai nav iespējams konstatēt, jo darbinieku rīcībā nav pieejama informācija, vai uzrādītā konta īpašnieks ir tā pati persona, kura šo kontu uzrādījusi. Arī /pers. B/ 2010.gada 5.februārī ir paskaidrojusi, ka, iesniedzot deklarāciju, iesniegumā norādītā konta piederību pārbaudīt nevar. Tātad /pers. B/ to ir zinājusi un šo faktu ir izmantojusi, lai veiktu krāpnieciskās darbības. Tāpat no šo amatpersonu paskaidrojumiem izriet, ka atsevišķas bankas, ja konta īpašnieks neatbilda maksājuma uzdevumā norādītajam saņēmējam, naudu atgrieza Valsts kasē. Paskaidrojumos atzīmēts, ka konta numurus var izmainīt jebkurā deklarācijas apstrādē un atmaksas posmā, arī pēc maksājuma uzdevuma sagatavošanas pirms maksājumu nosūtīšanas Valsts kasei. Pieteicēja apgabaltiesas tiesas sēdē arī paskaidroja, ka deklarācijas, kurās atmaksas summa ir zem Ls 200, tie maksājuma uzdevumi nonāca pie daļas vadītājas /pers. D/,pēc tam pie pieteicējas nonāca maksājuma uzdevumi, kuru summas bija virs Ls 200. Pieteicēja izlases veidā pārbaudīja maksājuma uzdevumus katru dienu. Konta numurs, kāds uzrādīts maksājuma uzdevumā, ir tāds, kāds tas ir. Apskatot deklarācijas, tas neko nedod. /pers. B/ saviem radiem, paziņām sagatavoja deklarācijas, kuras tika ievadītas NIS. /nodaļa/ KAC nav jāpārbauda personas identitāte, kad iesniedz deklarācijas. Pieteicēja pārbauda, vai maksājuma uzdevums vai deklarācija sastādīta pareizi. Šajās deklarācijās /pers. B/ norādīja vienu no saviem 16 kontiem. Pieteicējai nav iespējas salīdzināt iesniegumos norādītos kontu numurus ar atvērtajiem kontiem bankās, VID nav pieejama šāda informācija. Pieteicēja tiesas sēdē apliecināja, ka jebkura persona par citu personu var aizsūtīt pa pastu deklarāciju, norādīt savu kontu un pārmaksa tiks ieskaitīta citas personas kontā. Apgabaltiesas tiesas sēdē atbildētājas pārstāve nenoliedza faktu, ka pieteicējai un citām VID amatpersonām nepastāv iespēja pārliecināties par maksājuma uzdevumā norādītā konta atbilstību norādītajai personai, bet uzskatīja, ka **š**āda iespēja pastāv, sazinoties ar konkrēto personu, kurai pārskaitījums tiek veikts. Apgabaltiesa uzskata, ka ir nesamērīgi prasīt no iestādes vadītājas sazināties (pieteicējai vai viņas pakļautībā esošiem darbiniekiem) ar konkrēto personu, kurai pārskaitījums tiek veikts, un pārliecināties par kontu piederību, jo šāds jautājums ir jārisina visas iestādes līmenī.

Izvērtējot šajā punktā konstatēto, apgabaltiesa uzskata, ka, tā kā /pers. B/ maksājumu uzdevumos bija norādījusi savus vai vīra kontus un VID amatpersonām nav iespējams pārliecināties par fizisko personu kontu piederību, pirmdokumentu pievienošana maksājumu uzdevumiem konkrētajā gadījumā neizslēgtu krāpšanas iespēju. Apgabaltiesa uzskata, ka, atrisinot jautājumu par kontroli kredītiestādēs attiecībā par kontu piederību (kredītiestādes izpilda maksājuma uzdevumu uz fiziskai personai nepiederošu kontu), krāpnieciskās darbības no VID amatpersonu puses nebūtu iespējamas.

Iestāde par amata pienākumu nepamatotu nepildīšanu ir atzinusi to, ka maksājuma uzdevumi nav salīdzināti ar pirmdokumentiem. No Lēmuma satura, Iestādes paskaidrojumiem un atbildētājas pārstāves tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka ne jau katrs maksājuma uzdevums bija jāsalīdzina ar pirmdokumentu. Tas nozīmē, ka pieteicējas kontrole bija jāveic izlases veidā, ko pieteicēja arī darījusi, ko apstiprina gan viņas rakstveida pieskaidrojumi, gan apgabaltiesas un pirmās instances tiesas sēdē sniegtie paskaidrojumi, ko faktiski neapstrīd arī iestādes, bet tās norāda, ka kontrole nav bijusi pietiekama, jo /pers. B/ bija iespējams veikts krāpnieciskās darbības. Tajā pašā laikā atbildētājas pārstāve nevarēja konkrēti norādīt, ko tad pieteicējai vajadzēja vēl vairāk darīt,

cik bieži un regulāri vajadzēja veikt kontroli par saviem padotajiem un sagatavotajiem maksājumu dokumentiem, lai pieteicēja ātrāk būtu varējusi atklāt /pers. B/ nelikumīgās darbības. Atbildētājas pārstāve paskaidroja, ka paralēli kontroles pasākumiem, kas bija ieviesti, līdzīgi kā tas ir noticis citos KAC, pieteicējai vajadzēja veikt izlases pārbaudes un nepaļauties tikai uz attālinātās pārbaudes sniegtajiem datiem. Apgabaltiesa lūdza atbildētājas pārstāvei iesniegt informāciju par laika posmu no 2005.gada līdz 2010.gadam, kādi kontroles pasākumi tika veikti vai sistēmas izveidotas citos KAC un kādas no tām nebija /nodaļa/ KAC. VID 2014.gada 8.janvāra vēstule apliecina, ka citos KAC netika izveidoti atsevišķi kontroles mehānismi, kādi nebija /nodaļa/ KAC. Attiecībā par attālinātajām deklarācijas pārbaudēm, apgabaltiesa konstatē, ka /pers. B/ nebija saistīta ar attālinātās deklarācijas pārbaudēm.

Apgabaltiesa ņem vērā faktu, ka pieteicējas pakļautībā strādā vairāki desmiti darbinieku (pieteicēja norādījusi 50), kuru ikdienas darbs ir saistīts ar VID NIS un kuri veic ievērojamu skaitu darbību šajā sistēmā (pieteicēja pirmās instances tiesas sēdē paskaidrojusi, ka viens darbinieks veic līdz pat 480 darbības NIS) un ka pieteicējai nav iespējams šīs visas darbības izkontrolēt, arī lekšējā audita atzinumā Nr.17/2010 konstatēts, ka auditētajos darbinieku darba failos iegūtā informācija ir ļoti apjomīga, to ir neiespējami analizēt bez papildu informācijas, turklāt auditētājiem ir nepietiekamas zināšanas šādu auditu veikšanai, lai kontroles būtu mērķtiecīgas un lietderīgas, saprātīgi izmantojot laika un materiālos resursus.

Apgabaltiesa uzskata, ka konkrētajā gadījumā, neatrisinot konstatētās nepilnības VID NIS datu bāzē un neatrisinot jautājumu par kontroli kredītiestādēs attiecībā par kontu piederību, pastāvēs iespēja veikt krāpnieciskās darbības saistībā ar IIN pārmaksas atmaksu. Tāpat apgabaltiesa uzskata, ka nevar pieteicēju sodīt par darbībām, kuras pieteicēja nevar izkontrolēt un tādējādi atbildēt par tām (par fizisko personu kontu piederības atbilstību).

Tāpat apgabaltiesa uzskata, ka konstatētajos apstākļos, kad neviena no iekšējās kontroles institūcijām ilglaicīgā periodā nav norādījusi uz sistēmas nepilnībām un pastāvošajiem riskiem, iekšējās kontroles nepilnīgu veikšanu vai akcentējusi nepieciešamību amatpersonām pievērst pastiprinātu uzmanību noteiktu pasākumu kontrolei IIN pārmaksu atmaksas jomā, norādot uz sistēmas vājajām vietām, kur nepieciešams veikt pastiprinātu kontroli, ir nepamatoti atzīt, ka pieteicēja ilgstošā laika periodā nav nodrošinājusi iekšējās kontroles pasākumu veikšanu tādā apmērā, kas novērstu iespējas veikt krāpnieciskas darbības valsts ieņēmumu jomā.

Apgabaltiesa ņem vērā nodarītos zaudējumus valstij Ls 1565,95 apmērā, tomēr uzskata, ka, tā kā VID speciālās struktūrvienības lekšējā audita daļa un Uzraudzības daļa nebija identificējušas nevienu risku attiecībā uz maksājumu uzdevumu sastādīšanu (citstarp, caur universālajām deklarācijām bez pirmdokumentiem) un pieteicēja nezināja, ka tādi pastāv, pieteicēja nevarēja paredzēt, ka šādas noziedzīgas darbības ir iespējams veikt, kā arī var iestāties kaitīgās sekas.

[15] Pirmās instances tiesa nepamatoti uzlika pienākumu atbildētājam viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas veikt darbības, lai aprēķinātu un izmaksātu pieteicējai nodarītos zaudējumus – neiegūtās darba algas apmērā, jo Lēmuma darbība ir apturēta.

[16] Tā kā tiesa pieteikumu apmierina, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu tiesa piespriež no atbildētājas par labu pieteicējai tās samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* (20 latu) apmērā.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

**nosprieda:**

pieteikumu apmierināt.

Atcelt no pieņemšanas dienas Finanšu ministrijas disciplinārlietas izmeklēšanas komisijas 2011.gada 14.oktobra lēmumu Nr.12-34/103 daļā.

Piespriest no Latvijas Republikas par labu /pers. A/ (personas kods /personas kods/, dzīvojoša /adrese/) samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja S.Kanenberga

Tiesneses A.Kovaļevska